

В. Л. Скуратівський

Міфологія

МІФОЛОГІЯ (від міф і ...логія) – наука про міфи та міфологічну свідомість; сукупність міфів, нагромаджена різними етносами, певною архаїчною культурною традицією. У давніх суспільствах та їхніх сучас. релікт. залишках М. має характер обов'язкового для всіх людей світогляд. нормативу, становить гол. чинник їхньої соц. поведінки. У суспільствах такого типу М. – синкретична за своїм знак. характером (слово, музика, жест, пластич. образ) і заг. пізнавально гносеологіч. змістом (своєрід. сплав релігії, науки й мистецтва в їхніх найдавніших, первіс. формах) система уявлень про світ, яка поряд із труд. зусиллями первіс. колективу забезпечує його нормал. життєдіяльність. В істор. процесі ці уявлення зазнали диференціації, внаслідок якої релігія, наука, мистецтво поступово емансипувалися одне від одного, створили окремі, суверенні галузі культури, перетворюючи або навіть усуваючи міф із сусп. виднокола. Такий поділ відбувся у Стародав. Греції класич. періоду: олімпій. М. у ній остаточно виокремилася в реліг. сферу, наука і мистецтво отримали цілком самот. існування. Розпочалися спроби наук. та естет. осмислення міфів. За еллініст. періоду, на поч. 3 ст. до н. е., у середовищі поетів і філологів, які працювали в Александрій. музеї, виникла наука М., що займалася переповіданням, систематикою та екзегезою міфів, вдаючись до спроби помірков. раціоналіст. осмислення міфотвор. стихії. «Золотий вік» давньої рим. літ-ри майстерно поєднав раціоналіст. та естет. ставлення до міфу, внаслідок чого Вергілій у поемі «Aenēis» («Енеїда») створив на його основі рим. держ.-політ. ідеал доби імперії, Гораций в одах і сатирах – ідеалізов. картину гідного приват. життя тогочас. людини, Овідій у поемі «Metamorphoseon» («Метаморфози») – суто естет. картину міфол. фантазії. У світ. літературі завершилася започатков. грец. трагедією епоха найбільш плід. взаємодії літ-ри з міфом. Відтак міф у своїй антич. формі аж до поч. 20 ст. став предметом естет. замишування або матеріалом для формал. алегор. побудов. Новоєвроп. ідеал людини в поезії нім. романтика Й. Гельдерліна, філос. ліриці Ф. Ніцше та окремих представників символізму знач. мірою розгортався за рахунок невичерп. внутр. енергії міфу. Європ. середньовіччя, міцно тримаючи в пам'яті міф, відсунуло його на периферію на користь базових міфологем християнства і суперечливо поєднаної з ними дохристиян., індоєвроп. за своїм походженням М., художньо перетвореної у фольклорі європ. народів. Доба романтизму, зокрема українського, зосереджена на пафосі нац. становлення, відкривала для себе М. через її прихов. присутність у всіх нац. фольклор. системах. Відтоді почалося її

художнє переосмислення (напр., творчість М. Гоголя, Т. Шевченка, А. Міцкевича, О. Пушкіна відображає глибинну структуру праслов'ян. і навіть індоєвроп. міфів). Водночас виникали перші наук. школи, що порушували питання про об'єктивність, раціоналіст. опис і класифікацію світ. М. та її нац. відгалужень, питання про створення структурно-морфол. аналізу міфу, тобто про наук. картину процесу виникнення й подальшого розгортання міфу. Створювали численні школи й методи в царині таких дослідж., де особливе місце посідає нім. наука: брати Ф. та А. Шлегелі, В. та Я. Грімм вивчали фольклор і наявність у ньому М., стимулюючи пізнішу появу згаданих шкіл, котрі діяли вже в добу позитивізму. У 20 ст. їхня дослідн. техніка трансформувалася в системно-структур. метод (франц. філософ К. Леві-Стросс та його послідовники). Цей метод дозволив класифікувати світ. міфол. сукупність. Особливе місце в сучас. М. посідають спроби осмислення «міфів другого покоління», витворених новіт. цивілізацією на тлі давнього міфотворення.

Бібліографічний опис:

Міфологія / В. Л. Скуратівський // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2019. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-68971>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).